

„Prečítajte si túto knihu, zlepšíte svoje kritické myslenie a pomôžete ostatným vrátiť sa k zdravému rozumu.“

— JORDAN PETERSON, profesor, klinický psychológ a autor bestselleru *12 pravidiel pre život*

PARAZITICKÁ MYSEĽ

*Ako infekčné myšlienky zabíjajú
zdravý rozum*

IKAR

GAD SAAD

PARAZITICKÁ MYSEĽ

GAD SAAD

PARAZITICKÁ MYSEĽ

Preložil Štefan Kočis

IKAR

Copyright © 2020 by Gad Saad

Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať mechanicky, elektronicky, fotokopírovaním alebo iným spôsobom rozširovania bez predchádzajúceho súhlasu majiteľov autorských práv.

Obsah

Predslov	7
1. Z občianskej vojny do boja myšlienok	17
2. Myslenie verzus emócie, pravda verzus ranené city	49
3. Nezameniteľné prvky modernej slobodnej spoločnosti	75
4. Neliberálne hnutia proti vede a rozumu	117
5. Bláznovstvo na univerzitách: nástup bojovníkov za sociálnu spravodlivosť	153
6. Rozchod s rozumom: parazitický pštroší syndróm	193
7. Ako hľadať pravdu: nomologické siete dodatočných dôkazov	223
8. Začnime konať	265
Podakovanie	295
Poznámky	297
Register	341
Ohlasy	349

Predslov

Ked počujeme o pandémie, často sa nám v mysli vynoria predstavy smrteľných infekčných chorôb, ktoré sa rýchlo šíria mnohými krajinami a prinášajú ľuďom nepredstaviteľné utrpenie (napríklad čierna smrť, španielska chrípka, aids alebo práve prebiehajúca kríza spôsobená covidom-19). Západ v súčasnosti trpí práve na takúto devastačnú pandémiu, na kolektívne ochorenie, ktoré ľuďom ničí schopnosť racionálne uvažovať. Na rozdiel od iných pandémieí, ktorých pôvodcami sú biologické patogény, tento súčasný vinník je zbierkou zlých myšlienok splodených na akademickej pôde, ktoré kúsok po kúsku odlamujú z našej budovy rozumu, slobody a osobnej dôstojnosti. Táto kniha identifikuje tieto myšlienkové patogény, hovorí o tom, ako sa šíria z univerzít do všetkých oblastí života vrátane politiky, biznisu a populárnej kultúry, a ponúka spôsoby, ako sa môžeme sami zaočkovať proti jej zničujúcim účinkom.

V prvej kapitole ponúkam prehľad udalostí, vďaka ktorým som sa stal horlivým bojovníkom proti týmto

deštruktívnym myšlienkam. Zároveň prinášam skúsenosti z dvoch veľkých vojen – z libanonskej občianskej vojny (z pohľadu dieťaťa) a z vojny proti rozumu (z pohľadu profesora počas posledných dvadsiatich piatich rokov) a približujem svoje životné ideály zamerané na hľadanie slobody a pravdy. V druhej kapitole skúmam napätie medzi myslením a pocitmi a medzi pátraním po pravde a minimalizovaním zranených citov. Tvrdím, že je zvrátené vytvárať zbytočné napätie medzi uvažovaním a emóciami. Človek je zviera, ktoré rozmýšľa, a zároveň prežíva pocity. Problém vzniká, keď v danej situácii použijeme nevhodný systém (dáme sa napríklad viesť emóciami, keď si situácia vyžaduje chladnú hlavu alebo naopak). Ozrejmujem to na niekoľkých príkladoch, akými boli hysterické emotívne reakcie na zvolenie Donalda Trumpa za prezidenta USA a vymenovanie Bretta Kavanaugha za člena Najvyššieho súdu v USA. V tretej kapitole vyslovujem tézu, že medzi skutočné, nezameniteľné prvky naozaj osvietenej spoločnosti nepatrí oddanosť ideológii rozmanitosti, inklúzie a slušnosti (Diversity, Inclusion, and Equity – DIE), ale jej základom je sloboda prejavu, vedecká metóda, intelektuálna rozmanitosť a meritokratický étos zakorenený v osobnej dôstojnosti. Spravodlivá spoločnosť svojim členom zaručuje rovnosť príležitostí, nie rovnosť výsledkov, ktorú proklamuje ideológia DIE. Štvrtá kapitola sa venuje niekoľkým ne-liberálnym myšlienkovým patogénom zameraným proti

vede a rozumu, akými sú postmodernizmus, radikálny feminizmus a transgenderový aktivizmus. Posledné dva menované patogény sú hlboko zakorenené v historickej forme biofóbie (strach z biológie). Tieto myšlienkové patogény ničia naše chápanie reality a zdravý úsudok obhajovaním takých názorov, ako sú tieto: neviditeľné umenie je forma umenia, všetky pohlavné rozdiely sú výsledkom spoločenskej štruktúry a niektoré ženy majú 20-centimetrové penisy. Piata kapitola skúma, ako pod vplyvom bojovníkov za sociálnu spravodlivosť vznikajú univerzity, ktoré uprednostňujú minimalizovanie zranených pocitov pred hľadaním pravdy (pokračovanie témy z druhej kapitoly), opresívnu olympiádu (intersekcionalitu), kolektívny Münchhausenov syndróm a homeostázu viktimológie (som obeť, teda som) a zbožné sebabičovanie na oltári progresivizmu. Z toho pohľadu skresleného hnevom a nevraživosťou je svet binárny: buď ste vznešená obeť (dokonca aj keď sa ňou ešte len musíte stať) alebo odporný fanatik (aj keď ste ním nikdy neboli). Rozhodnite sa. Šiesta kapitola skúma parazitický pštroší syndróm (Ostrich Parasitic Syndrome – OPS), chorobu narušeného myslenia, ktorá ľudí oberá o schopnosť rozpoznať také nepopierateľné pravdy, ako je pravda o existencii Slnka. Jeden z prejavov tejto choroby je popieranie vedy, no existuje veľa ďalších. Ľudia s týmto syndrómom používajú široký rozsah stratégií na obranu pred realitou vrátane šiestich stupňov chybné kauzality, keď všetky

možné ťažkosti neprávom pripisujú svojmu obľúbenému vinníkovi (napríklad: „klimatické zmeny spôsobujú nárast terorizmu“). Skúmam, ako ľudia postihnutí pštroším syndrómom prijímajú imbecilné, niekedy až samovražedné postoje k civilizačnému importu a ku koreňom globálneho terorizmu, k prednostiam otvorených hraníc, k zdanlivej zhode medzi zákonom šarija a Ústavou Spojených štátov a k údajnému rasovému profilovaniu. Nebolo by asi dobré, keby som prinášal dôkazy o pandémie narušeného myslenia a neponúkol by som spôsob, ako sa proti týmto patogénom zaočkovať. Preto v siedmej kapitole čitateľov vystríham pred rôznymi formami zdanlivo hlbokých myšlienok, ktoré sa tvária ako pravda, a skúmam, ako hľadať pravdu vytrvalým, starostlivým budovaním nomologických sietí dodatočných dôkazov. V poslednej kapitole predkladám dôvody, pre ktoré sa ľudia v boji myšlienok stavajú do pozície nestranného pozorovateľa, a navrhujem aktivity, ktoré by situáciu zvrátili. Nepodceňujte silu svojho hlasu. Seizmické zmeny sa začínajú ako malé záchvevy. Zapojte sa do boja za rozum a slobodu myslenia a prejavu. Na vašom hlase záleží. Použite ho.

Za môj húževnatý boj proti myšlienkovým patogénom, ktoré rozširujú bojovníci za sociálnu spravodlivosť, ma mnohí pravidelne kritizujú. Táto kritika zvyčajne naberie jednu z dvoch podobných foriem: 1. „Profesor Saad, nezveličujete problém? Napokon, bojovníci za

sociálnu spravodlivosť tvoria na vysokých školách iba menšinu.“ 2. „Doktor Saad, prečo sa nezaobráte dôležitejšími problémami? Prestaňte byť posadnutý niekoľkými popletenými outsidermi. Svoj čas by ste mali využiť radšej niekde inde. Diskutujte o vede. Poučte nás o vedeckej expertíze vo svojej oblasti.“ Dovoľte mi, aby som zareagoval postupne na obe námietky s nádejou, že moje odpovede privedú do boja myšlienok tých, čo zatiaľ všetko dianie pokojne sledujú z boku. Jedenásteho septembra 2001 devätnásť mužov ozbrojených len náboženskou horlivosťou a ideologickým fanatizmom zabilo takmer 3-tisíc ľudí a navždy zmenilo pohľad na newyorškú oblohu, ak nie na náš spoločný pocit bezpečnosti. Skaza, ktorú spôsobia motivovaní teroristi, môže mnohonásobne prevýšiť ich počet. Podobnými teroristami sú aj bojovníci za sociálnu spravodlivosť a im podobní. Aj oni môžu spôsobiť zmätok v logickom uvažovaní, v našom verejnom živote, môžu u ľudí potlačiť vôľu po slobode myslenia a prejavy a vôbec nemusia tvoriť väčšinu.

Šiesteho apríla 2019 som na svojich sociálnych médiách zverejnil túto správu:

Niektorí ľudia sú jednoducho nepoučiteľní. Vo svojich komentároch na mňa útočia preto, lebo kritizujem zmýšľanie bojovníkov za sociálnu spravodlivosť namiesto toho, aby som sa venoval „dôležitým“ veciam. Áno, lebo všetky tie

myšlienkové patogény, ktoré začínajú ovládať mysle a duše miliónov ľudí na vysokých školách, vo vládach, v médiách a v celej spoločnosti sa nám zdajú „nedôležité“. To, že naše deti na základných školách učia nevedecké nezmysly, je „nedôležité“. To, že naše vlády a univerzity pretláčajú politiku, ktorá je namierená proti osobnej dôstojnosti a meritokratickému étosu, je „nedôležité“. NIČ však nie je dôležitejšie ako boj za slobodu prejavu, slobodu svedomia a oddanosť a prednosť vedy, rozumu a logiky pred každou kvázináboženskou dogmou. Tí, čo nevidia väčší obraz, sú spolupáchatelia pri udržiavaní súčasného ducha doby bláznovstva. To, že v boji proti nepriateľom rozumu občas používam satiru, sarkazmus a humor, by vás nemalo pomýliť, tento boj je naozaj vážny. ¹

Táto kniha je iba o tomto boji.

Často som terčom kritiky vo forme zavádzajúcich otázok, ktorých zmyslom je odvieť pozornosť inam. Ľudia očakávajú, že by som svoj hnev mal rozdeliť a kritický pohľad rovnakou mierou nasmerovať doprava, akou sa zameriavam doľava. Žijem na univerzitnej pôde. Tento ekosystém už veľa desaťročí ovláda ľavicové zmýšľanie a určite to platí o celej mojej profesionálnej kariére. Myšlienkové patogény, o ktorých píšem v tejto knihe,

pochádzajú zväčša, ak nie všetky, z ľavičiarских kruhov. Postmodernizmus, kultúrny relativizmus, politika identity a zvyšok akademických nezmyslov nevyvinuli a nerozšírili praví horlivci. Splašený výber je evolučný mechanizmus, ktorý vysvetľuje, ako sa vyvíjajú nezvyčajne nápadné črty zvierat (napríklad páví chvost).² Predpokladám, že veľa myšlienkových patogénov uvedených v tejto knihe je prejavom určitej formy splašeného výberu zo šialenstva ľavičiarских profesorov. Neprestajne rastie ideologický tlak na čo najabsurdnejší odklon od zdravého sedliackeho rozumu, ktorý slúži ako signál progresívnej čistoty. Ako evolučný behavioristický vedec s rovnakým zápalom kritizujem republikánskych politikov, ktorí sa rozhodnú „odmietnuť“ evolúciu, ako aj demokratov, ktorí odmietajú niektoré jej implikácie. Moje sústredenie na ľavicu je iba reakcia na skutočnosť, že jej inteligencia stvárňuje akademickú kultúru, a tá následne vplýva na zvyšok spoločnosti. Nepotrebujem kritizovať obe strany politického spektra s rovnakou horlivosťou len preto, aby som vyvolal dojem nestrannosti. Bolo by to, akoby ste sa gynekologického onkológa, ktorý sa špecializuje na rakovinu krčka maternice, pýtali, prečo sa sústreďuje výlučne na ženy. *No tak, pán docent, nebudte predsa sexista. Prosím, buďte nestranný a venujte sa aj mužom s rakovinou krčka.* (V skutočnosti je to teraz už možné, keďže trans muži majú krčky maternice). Mojim cieľom je brániť pravdu, lebo dnešné ľavicové patogénne

myšlienky nás vedú do priepasti nekonečnej, iracionálnej temnoty.

S ďalšou kritikou sa stretávam, keď ma ľudia obviňujú z toho, že sa nezaoberám tým, čo ich zaujíma: „A čo Izrael, profesor Saad? Prečo nekritizujete jeho politiku? A čo Trumpov postoj ku klimatickým zmenám? Popierate klimatické zmeny? Ak sa tak staráte o náš vzdelávací systém, prečo nenapadnete Trumpovu ministerku vzdelávania Betsy DeVosovú?“ Je to, akoby ste sa dermatológa opýtali, prečo svoj čas venuje liečbe melanómu. *A čo detská leukémia, pán docent? Prečo ste vo svojej klinickej praxi taký pokrytecký? Nikdy neoperujete roztrhnuté Achillove šlachy. Prečo sa sústreďujete výlučne na kožné problémy?* Preto opakujem: bojujem proti konkrétnej triede vírusov v našej mysli. Z toho nevyplýva, že by som sa mal venovať všetkým otázkam pod slnkom s rovnakou horlivosťou. Pripomína mi to kreacionistov, ktorí tvrdia, že v duchu spravodlivosti sa študenti na vysokých školách majú učiť o evolúcii a inteligentnom dizajne ako o konkurenčných teóriách. Intelektuálna konzistencia si nevyžaduje, aby som kritizoval celý vesmír idiotských myšlienok. Som parazitológ ľudskej mysle a hľadám spôsoby, ako očkovať ľudí proti určitej triede deštruktívnych myšlienok, ktoré ničia našu schopnosť rozumne uvažovať.

Dúfam, že po prečítaní tejto knihy čitatelia vykročia do života s obnoveným pocitom optimizmu. Je možné,

že sme spadli do priepasti nekonečného šialenstva. No ešte nie je neskoro na to, aby sme sa chytili lana rozumu a zdvihli sa späť do hrejivého svetla logiky, vedy a zdravého sedliackeho rozumu. Ďakujem vám, že ste sa pridali na túto cestu. Pravda zvíťazí.

Z občianskej vojny do boja myšlienok

Často sa ma pýtajú, prečo sa ako vyslovene akademicky orientovaný vedec púšťam do páľčivých, ťažkých tém ďaleko za oblasťou svojho vedeckého záujmu. V dusnej politickej atmosfére, ktorá vládne na akademickej pôde, by z hľadiska kariéry bolo najlepšie riadiť sa podľa príslavečného pravidla „šuster, drž sa svojho kopyta.“ Prečo teda opakovane strkám nos niekam, kam nemusím? Ako je pravdou vo väčšine ľudských javov, odpoveď spočíva v jedinečnej kombinácii mojej osobnosti (génov) s osobnou históriou (prostredím). Na osobnej úrovni som slobodný mysliteľ, ktorý je alergický na spoločné, stádovité myslenie. Motorom môjho života sú ideály slobody a pravdy, a každý útok na tieto ideály predstavuje existenciálnu hrozbu pre všetko, čo mi je drahé. Zároveň som produktom jedinečnej životnej dráhy, ktorú utvárali dve vojny. Kým málo ľudí niekedy zažije hrôzy vojny, ja

som vo svojom živote čelil dvom veľkým vojnám: libanonskej občianskej vojne a vojne proti zdravému rozumu, vede a logike, ktorá sa rozpútala na Západe, zvlášť na severoamerických univerzitách. Vďaka libanonskej vojne som veľmi skoro spoznal desivé dôsledky neúprosného presadzovania kmeňového povedomia a náboženskej dogmy. Tu zrejme pramení moje opovrhovanie politikou identity. Vyrastal som totiž v ekosystéme, kde príslušnosť ku skupine znamená viac než vaša individualita. S týmto na mysli sa teraz vráťme do mojej vlasti na Strednom východe.

Detstvo v Libanone

Narodil som sa v Bejrúte v Libanone v roku 1964 a prvých jedenásť rokov som prežil v „Paríži Stredného východu“. Moja rodina bola súčasťou čoraz menšej židovskej komunity, ktorá nechcela odísť z Libanonu napriek mnohým znameniam, že libanonských Židov očakáva pochmúrna budúcnosť. Môj otec mal deväť sestier a jedného brata, matka mala šesť sestier. Všetky s výnimkou jednej otcovej sestry emigrovali z Libanonu ešte pred vypuknutím občianskej vojny v roku 1975. Rodičia z matkinej strany zomreli pred mojím narodením a rodičia z otcovej strany odišli do Izraela okolo roku 1970. K podobným udalostiam došlo aj v mojej bezprostrednej rodine. Mám dvoch bratov a jednu sestru, všetci sú oveľa starší (mne najbližší je o desať rokov starší). Starší brat

si vzal kresťanskú ženu palestínskeho pôvodu a obaja v roku 1974 emigrovali do kanadského Montrealu. Do Montrealu odišla aj moja sestra pred vypuknutím občianskej vojny. Chcela tam pokračovať v štúdiách a vyhnúť sa hroziacemu nebezpečenstvu. A napokon po opakovaných hrozbách musel odísť aj môj druhý brat, ktorý viackrát získal titul libanonského majstra v džude (pohľad na Žida, ktorý opakovane víťazí v bojovom športe, nebol práve v móde). Dal si nakoniec „poradiť“ a okolo roku 1973 sa presťahoval do Paríža, kde pokračoval v štúdiu i v kariére džudistu. Je neuveriteľnou iróniou, že napokon v roku 1976 reprezentoval Libanon na olympijských hrách v Montreale. Keď to štátnym autoritám vyhovovalo, zrazu židovského džudistu prijali, hoci len pred niekoľkými rokmi bol v Libanone nevítaný.

Život židovského chlapca v Libanone nebol vôbec ľahký. Živo si spomínam na smrť egyptského prezidenta Gamala Abdula Násira v roku 1970, niekoľko týždňov pred mojimi šiestymi narodeninami. Násirov panarabizmus (snaha o spojenie arabského sveta) z neho urobil hrdinu celého regiónu a ako sa na Strednom východe často stáva, tisícky ľudí vyšli do ulíc, aby verejne oplakávali jeho smrť. Akú spomienku to mohlo zanechať v mysli päťročného chlapca? Keď sa rozvášnený dav hnal našou ulicou (výstižne pomenovanou Rue de l'Armée alebo The Military's Street), kým som sa skrýval neďaleko nášho balkóna, opakované hrozivé skandovanie „Smrť Židom“ vo

mne zanechali nezmazateľnú stopu. Dokonca aj v „progressívnom, modernom a pluralistickom“ Libanone bola endemická nenávisť vždy pripravená ukázať svoju škaredú tvár. Za všetko nešťastie na Strednom východe v konečnom dôsledku môžu diabolskí Židia. Dnes pršalo. Na vine sú Židia. Ekonomike sa nedarí. Môžu za to Židia. Máte žalúdočné ťažkosti? Spôsobili to Židia. V Libanone sa neznášajú kresťania s moslimami. Uhádli ste, na vine sú Židia. A na rozdiel od súčasných pokusov o revíziu histórie, toto bytostné pohrdanie Židmi predbieha založenie moderného Izraela o 1 400 rokov. Ešte vždy si pamätám, ako som v roku 1973 sedel za stolom na sviatok Jom kipur (najsvätejší deň v judaizme) a sledoval vydesené pohľady na tvárach rodičov, keď počuli správu, že práve v ten deň spojené arabské vojská zaútočili na Izrael. Existenčná genocídna nenávisť nie je niečo, čo zrazu nečakane, magicky prepadne dospelého človeka; zákerne a opakovane sa vstupuje do mysle v podstate čistých nevinných detí. Bol som iba jeden zo štyroch súrodencov, ktorí nenavštevovali židovskú základnú školu. Musel som mať deväť alebo desať rokov, keď sa na hodine v Lycée des Jeunes Filles učiteľ chlapcov opýtal, čím chcú byť, keď vyrastú. Zazneli typické odpovede (policajt, futbalista), až kým jeden žiak nezahlásil: „Keď vyrastiem, chcem byť zabijak Židov“. Nato sa celá trieda bujaro rozosmiala a zatlieskala. Ešte stále mám z tých čias školskú fotografiu a tvár tohto chlapca je naveky vrytá do mojej pamäti.

Keď teraz spomínam na tieto príbehy, nechcem vyvolať dojem, že náš každodenný život v Libanone pred občianskou vojnou bol peklom. Moji rodičia boli v libanonskej spoločnosti dobre etablovaní. Skutočnosť, že sme boli súčasťou poslednej vlny Židov, ktorí opustili Libanon, bola dôkazom pripútanosti mojich rodičov k našej vlasti. Moji detskí priatelia boli zväčša kresťania alebo moslimovia (jeden z nich sa mi nedávno ozval, lebo jeho dcéra chce študovať v Montreale). Všetka nádej na trvalé mierové spolužitie zhasla, keď v roku 1975 vypukla občianska vojna. Tento konflikt zostáva štandardom, podľa ktorého sa hodnotí vraždenie v ostatných občianskych vojnách. Susedia, ktorí bývali hneď vedľa nás niekoľko desaťročí, sa okamžite zmenili na potenciálnych nepriateľov. Smrť na nás číhala za každým rohom. Ak vás nezabilo neprestajné ostreľovanie (podľa zvuku letiacej strely sme sa naučili, kedy sa musíme skryť), mohol to urobiť ostreľovač, ak ste sa zjavili v jeho zornom poli. Unášali a zabíjali civilistov. Kosili ich, keď stáli v dlhých radoch na chlieb (dvaja z našej rodiny sa zachránili vďaka tomu, že počas zastavenia paľby si išli kúpiť chlieb neskoro). Rôzne milície vytvárali kontrolné miesta, kde kontrolovali váš interný preukaz totožnosti (s uvedenou príslušnosťou k náboženstvu). Ak ste boli „zlého“ náboženstva, mohli vás popraviť. Naše náboženské dedičstvo bolo označené ako „izraelské“ namiesto „židovské“, čo znamenalo, že na miestach kontroly sme mali málo pria-